

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЙОГО ІНСТИТУТІВ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ.	183
Волкова Дарія Євгенівна КРАЩІ ПРАКТИКИ ЄС ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКОГО ПІДХОДУ В ДІЯЛЬНІСТЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	186
Панасюк Віта Миколаївна ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОВИХ СТИМУЛІВ ТА ОБМЕЖЕНЬ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВОПОРЯДКУ.	188
Животовська Ірина Юрійівна ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН У ВИМІРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	191
Батан Юрій Дмитрович ПРАВО НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ ЯК КОЛЕКТИВНЕ ПРАВО.	195
Ігнатова Анастасія Сергіївна ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: КОНСТИТУЦІЙНІ МЕЖІ.	199
Козирь Дмитро Валерійович ЛОКАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	203
Матковський Микита Сергійович ПРАВО ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ГАРАНТІЯ В ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ	207
Бугасенко Каріна Вікторівна ДО ПИТАНЬ ЩОДО ТЕОРЕТИЧНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ ВИОКРЕМЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЦИКЛІВ.	209

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

Беҳруз Хашматулла МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПЕРЕД ОБЛИЧЧЯМ СУЧАСНИХ ГЕОПІЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ.	212
Аракелян Мінас Рамзесович ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ ПРАВ БІЖЕНЦІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЕОПІЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ.	215
Сурілова Олена Олексіївна СПІЛЬНА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА ПОЛІТИКА БЕЗПЕКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ.	217
Акіменко Юлія Юрійівна ДИФЕРЕНЦІЙОВАНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ЄС ЯК СКЛАДОВА ACQUIS ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС.	221
Белогубова Оксана Олександрівна ТОРГОВЕЛЬНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС У КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА РОСІЄЮ	223
Грушко Мальвіна Валеріївна, Димов Кирило Борисович ПРОПОРЦІЙНІСТЬ І РОЗРІЗНЕННЯ У ПРАКТИЦІ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ: МІЖНАРОДНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОСІЙСЬКИХ АТАК НА ЦИВІЛЬНУ ІНФРАСТРУКТУРУ	225
Дронов Владислав Юрійович РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ РЕГУЛЯТОРІВ В СФЕРІ МЕДІА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА КОМУНІКАЦІЮ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ	228
Каненберг-Сандул Оксана Костянтинівна ПОРУШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ ТА СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ	230

ма спричинені війною, Україна демонструє послідовність у підтримці та розвитку механізмів відкритості, що є ознакою зрілості правової держави.

Список використаних джерел:

1. Буроменський М. В. Право на доступ до інформації у практиці Європейського суду з прав людини. *Право України*. 2021. № 6. С. 37–42.
2. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення 09.04.2025 року)
3. Стаднік О. І. Право на доступ до інформації: правове регулювання та механізми реалізації. Харків : Право, 2020. 186 с.

Ключові слова: право на доступ до інформації, демократична держава, національна безпека, електронна демократія, прозорість влади.

Keywords: right of access to information, democratic state, national security, electronic democracy, government transparency.

Бугаєнко Каріна Вікторівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри конституційного права*

ДО ПИТАНЬ ЩОДО ТЕОРЕТИЧНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ ВИОКРЕМЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЦИКЛІВ

Правова система сучасної держави характеризується беззаперечною динамічністю. Саме риса динамічності правової системи створює необхідність подальшого осмислення закономірностей її розвитку, зокрема шляхом аналізу права як циклічного явища, що проходить через певні етапи самовдосконалення. Проблема виокремлення правових циклів залишається наразі малодослідженою, попри те, що має надзвичайно важливе значення для розвитку права.

Наразі поняття «правові цикли» правовою доктриною не визначено, водночас окремі наукові праці частково характеризують дане явище. Наприклад, О. Харитонов та Є. Харитонов розмірковуючи щодо рецепції римського права говорять про наступність права та, відповідно, вплив однієї правової системи на іншу [1]. Тобто правові цикли, як такі, не згадуються, але звертається увага на те, що розвиток правових систем та права відбувається не абстрактно, а через постійну взаємодію та діалог з іншими правовими системами. На думку В. Е. Копиткова, циклічність виступає парадигмою осягнення правової реальності, що дає змогу провести аналіз минулого, змодельовати майбутнє, простежити динаміку розвитку будь-яких правових явищ та процесів, зокрема законодавчу діяльність держави [2, с. 59].

Оскільки система права є лиш одним із елементів, що може підлягати зміні у процесі розвитку держави, нашу думку, коливання правових змін можна описати у широкому розумінні за допомогою ритмів розвитку правової системи. Правова доктрина містить чимало визначень поняття «правова система». За твердженням О. Ф. Скаун, правова система розглядається як цілісний комплекс узгоджених і взаємозалежних юридичних засобів, що забезпечують регулювання суспільних відносин і охоплюють усі юридичні явища, які виникають унаслідок цього регулятивного процесу. У свою чергу, Н. М. Оніщенко наголошує, що правова система охоплює сукупність усіх юридичних явищ, що функціонують у її межах, і відображає результат її історичної еволюції, обумовленої соціальними викликами, з якими система стикається протягом свого розвитку [3]. Правова система, як стверджує О. В. Петришин, є утвореною шляхом дії об'єктивних закономірностей розвитку суспільства сукупність усіх його правових явищ, які перебувають у сталих зв'язках між собою та іншими соціальними явищами, що забезпечує її цілісність, розвиток та правонаступність [4, с. 517].

Зазначені правові явища можуть бути конкретизовані через аналіз структурних компонентів правової системи держави. Наукова література містить чимало підходів та критеріїв щодо визначення елементів правової системи. Натомість відносно усталеним є підхід, згідно якого до складу правової системи віднесено декілька основних груп складових: а) інституційна (організаційна) складова (до якої віднесено правові установи, судові та правоохоронні органи тощо, діяльністю яких відбувається формування правової системи); б) нормативна складова (до якої віднесено норми і принципи права, інститути, система джерел права тощо); в) ідеологічна складова (до якої віднесено сукупність правових поглядів та ідей, праворозуміння, правосвідомість, правова культура, правова наука тощо, що формують уявлення про право в суспільстві); г) функціональна складова (куди входять правотворчість, нормотворчість, правореалізація, правозастосування, правовідносини, судова та інша юридична практика тощо); д) результативна (комунікативна) складова (яка являє собою інтегративні зв'язки всіх елементів правової системи суспільства, що має наслідком результат дії права, стан правопорядку та рівень правового регулювання тощо) [5, с. 29; 6, с. 280; 7, с. 238].

Викладене дає змогу конкретизувати, що правовими циклами є ритми коливань розвитку правової системи держави і відповідних правових явищ, що входять до її складу. Правова система постійно реагує на різноманітні зовнішні впливи (політичні кризи, революції, економічні зрушення, міжнародні ситуації тощо) шляхом чисельних реформ, кодифікацій, змін в правових доктринах тощо, що набуває вигляду правових коливань. Такі коливання мають не хаотичний, а поступальний циклічний рух, що дозволяє пояснити явище рецепції права та наступності. Підтримуючи позицію Ю. О. Тихомирова щодо етапів циклу у розвитку права, запропонуємо етапи розвитку правових циклів, серед яких: а) поява нових елементів правової системи; б) стабілізація нових елементів правової

системи; в) поява кризових явищ та відхилення від існуючих правил (елементів правової системи).

Дослідження правових циклів та правової системи також дало змогу прийти ще одного обґрунтованого висновку. Оскільки правові цикли характеризують зміни розвитку правової системи держави, а правова система, у свою чергу, складається із багатьох складових (що можуть підлягати зміні та удосконаленню), то залежно від змістовних складових правової системи та їх функціонального призначення, доцільним видається припустити, що правові цикли можуть бути розподілені на: а) юридичні цикли (якими окреслено появу правових норм, ритми існування та оновлення законодавства, а тому юридичні цикли залежно від ієрархії нормативно-правових актів можуть бути розподілені на цикл законів; цикл підзаконних нормативно-правових актів; цикл локальних нормативно-правових актів тощо); б) цикли розвитку правової ідеології (тобто в даному випадку за змістовний критерій взято такі якісні характеристики суспільства, як правосвідомість, правова культура, юридичні доктрини тощо); в) цикли розвитку законності та правопорядку (якими охарактеризовано результат взаємодії правових норм та правової ідеології суспільства).

Вказані у даній праці висновки дають лише часткове уявлення щодо концепції правових циклів, що є перспективним напрямком для подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Харитонов Є. Рецепція римського права як домінанта традиції приватного права. *Антологія української юридичної думки*: в 10 т. Юридична наука. Т. 10 С. 568–581.
2. Копитков В. Е. Циклічність як сучасна парадигма осягнення правової реальності. URL: https://kup.edu.ua/doc/chasopis/chasopis_2019_4.pdf#page=57 (дата звернення: 12.04.2025 року).
3. Пильгун Н. В. Поняття правової системи України та її функціонування у суспільстві. *Юридичний вісник*. 2019. № 3 (52). С. 47–54.
4. Загальна теорія права : підручник / за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с.
5. Богачова Л. Л., Магда Є. В. Правова система України: сучасний стан та тенденції розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. Вип. 4. С. 28–30.
6. Теорія держави та права : навч. посіб. / за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
7. Скаун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / пер. з рос. Харків : Консум, 2001. 656 с.

Ключові слова: право, правова система, правовий цикл, правова еволюція, юридична динаміка.

Keywords: law, legal system, legal cycle, legal evolution, legal dynamics.